Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, dne 27. septembra 1934. Štev. 9. Letnik LXXV. (šol. leto 1934./35.)

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Poš. ček. rač. 11.153. Telefon 3112

Za avtoriteto učiteljskega stanu

Razvoj našega stanu je zelo tesno povezan z razvojem naroda. Učitelj je med narodom oni najvažnejši faktor, ki prav za prav usmerja narodov razvoj, obenem pa usmerja tudi razvoj svojega lastnega stanu. Na čim višjo kulturno stopnjo narod dospe, tem večje so njegove zahteve do učiteljstva. Dasi ima ravno učiteljski stan največ zaslug za kulturni dvig naroda, vendar se mora ravno ta stan najbolj prilagoditi vsem zahtevam naroda in tem zahtevam primerno usmerjati svoje delo in tudi svojo izobrazbo.

Ne kaže primerjati današnjo dobo s konkordatsko, toda ako hočemo le bežno pregledati razvoj lastnega stanu moramo poseči celo v to dobo. Takrat je bil učitelj brez vsake avtoritete, popolnoma odvisen, in župnik je bil učiteljev absolutni gospodar. Ako primerjamo to dobo z današnjega gledišta je bila ta odvisnost skrajno neprimerna in v mnogih primerih ponižujoča. Učiteljeva odvisnost je postala med nami Slovenci legendarna in našla je mesto v Cankarjevih »Hlapcih« in v »Pohujšanju v Dolini šentflorjanski«. Literarno naravnost idealne kreature je ustvaril Cankar iz učiteljev ne le iz konkordatske, marveč tudi iz poznejše dobe, in tudi v drugih primerih je našla proslula učiteljeva odvisnost svoj odmev v literaturi. In ravno literarni odmev te dobe je bil povod, da je neizbrisno zapisana med narodom, ostala je tudi nam v živem spominu, in ni ga med nami učitelja, ki bi si želel povratka te dobe, ki bi si želel časov popolne učiteljeve odvisnosti, brezpravnosti in neavtoritativnosti.

Smo že v drugi polovici stoletja od početkov te dobe. V vsem tem času opažamo največje in vsestransko prizadevanje učiteljstva po osamosvojitvi, po dvigu lastnega stanu, po organiziranju, predvsem pa se kaže težnja, z moralnim dvigom učiteljskega stanu, se popolnoma otresti lajiškega vpliva na šolstvo in učiteljstvo.

Počasi, toda vidno je rastel učiteljev vpliv med narodom in s tem je rastla tudi njegova avtoriteta. Toda borba je bila težka in je vsak najmanjši uspeh, vsaka najmanjša stopnja naprej zahtevala mnogo truda, zahtevala je mnogo prizadevanj in tudi samozatajevanja od strani posameznih voditeljev našega stanu, ki so v pretekli dobi ustvarjali našo organizacijo, ki so postavljali temelje sedanjega učiteljskega udruženja. Vse uspehe dosežene s skupnimi močmi, tekom desetletij pa je grozila uničiti strankarska razcepljenost, ki je razdelila slovensko učiteljstvo v dva tabora.

Po osvobojenju je postal učitelj državni nameščenec in po osnovanju enotne organizacije jugoslovanskega učiteljstva je postajala kvarnost stanovske razcepljenosti od dne do dne vidnejša. Vsa prizadevanja uvidevnih učiteljev so veljala tedaj osnovanju enotnega stanovskega združenja, ker le z združenimi močmi je mogoča uspešna borba za enotne interese celokupnega stanu, le na ta način je mogoče dvigniti avtoriteto stanu, ki je med narodom eden najvajnejših, in ki mu ravno medsebojna borba izpodjeda avtoriteto, katera mu je med narodom nujno potrebna.

Leto 1926. predstavlja za naše Udruženje v dravski banovini najvažnejše razdobje. Likvidirali smo razcepljenost v lastnih vrstah in osnovali tako potrebno enotno fronto vsega slovenskega učiteljstva, ki je ravno s tem postalo zelo važen činitelj v JUU. Od tega dne dalje je rastel učiteljev vpliv med narodom, naraščala je tudi njegova avtoriteta. Povsem logično bi se dalo sklepati, da bi morala ta avtoriteta tudi nadalje naraščati. Gotovo bi tudi tako bilo, če bi se vsi, prav vsi učitelji zavedali, da je treba vedno podrediti osebne interese interesom celokupnega stanu.

Največja ovira popolnega dviga našega stanu so posamezni lokalni faktorji, ki bi najraje videli, da bi bil učitelj povsem odvisen od njih, prav tako, kot je bil v konkordatski dobi odvisen od župnišča. Toda temu nasprotuje mnogo dejstev. Učitelj je državni uradnik in v mnogih krajih edini predstavnik državne oblasti in zaradi tega je nujno potrebno, da uživa zaupanje ljudstva in da predstavlja avtoritativno osebnost v svojem službenem kraju. Mnogo greši proti avtoriteti državnih oblasti oni, ki krati avtoriteto učitelja državnega uslužbenca.

Učiteljevo delo v šoli in med narodom more oceniti le oni, ki ga pozna. A ne samo delo, tudi pomen tega dela more ocenjevati le oni, ki se povsem poglobi v to delo in ga objektivno presodili. To delo bi zaslužilo največjega priznanja in upoštevanja, ker je narodu v korist, ker služi njegovemu kulturnemu in gospodarskemu dvigu. Toda največkrat je ravno to delo osnova vsega preganjanja, vseh neprijetnosti, ki jih doživlja učiteljstvo dan za dnem. Zakaj? Tu si nasprotujeta dva faktorja. Na eni strani so jasne in točne odredbe zakona s katerim je učiteljevo delo odrejeno, a na drugi strani so osebni interesi posameznih krajevnih mogotcev, ki se pač ne morejo dvigniti nad obzorje svojega ozkega gledanja. Ti ocenjujejo vse delo in vse učiteljevo prizadevanje največkrat iz povsem egoističnega stališča svojega lastnega koristoljubja. Težko je potem sodelovanje, posebno če imajo v kraju vso moč v rokah, če imajo tudi vpliv na merodajne faktorje. Še težje pa je spraviti v sklad zahteve zakona z interesi takih posameznikov.

To so dejstva, ki silno ovirajo dviganje učiteljeve avtoritete, ovirajo pa tudi razmah popolne stanovske zavesti med učiteljstvom. Vsak učitelj, ki se iz bilo katerih ozirov povsem uklanja zahtevam lokalnih faktorjev in služi egoističnim namenom posameznikov, greši proti skupnim interesom stanu. Zavedati se mora, da so taki nameni največkrat v nasprotju z zahtevami zakona in so v nasprotju s službeno korektnostjo. Tak učitelj si sam izpodkopava avtoriteto, ki si jo je naš stan s tolikimi žrtvami pridobil in ki mu je med narodom tako nujno potrebna. Ni samo ta škoda, marveč on greši naravnost proti avtoriteti državne oblasti. Le prava službena korektnost, spoštovanje in upoštevanje vseh zakonitih odredb in objektivno postopanje v vsakem primeru, more ustvariti učitelju ono spoštovanje, ki mu je kot prosvetnemu in nacionalnemu delavcu med narodom nujno potrebno.

Preglejmo vse dosedanje prizadevanje, ocenimo ves trud posameznih članov, kakor tudi organizacijo, za ustvaritev učiteljeve današnje pozicije, tedaj bomo uvideli, da si moramo prav vsi prizadevati, da ohranimo to pozicijo, stalno dvigamo ugled učiteljskega stanu in njegovo avtoriteto. Le če se bomo prav vsi držali teh načel, bo naša borba za popolnoma korektno postopanje napram nam, kakor tudi borba za stalnost, mnogo lažja, nego je danes in bo dovedla do sigurnih uspehov.

Naše delo v šoli in izven nje je namenjeno celokupnemu našemu narodu, namenjeno je njegovemu kulturnemu in gospodarskemu dvigu, zato mora služiti narodu in ne posamezniku, služiti splošnim koristim in ne egoističnim stremljenjem posameznikov, ki stojijo pod vplivom ozkega svojega nepravilnega gledanja na učiteljevo delo in često pod vplivom bolnih ambicij.

Ako si hočemo ustvariti popolno avtoriteto, delajmo z narodom za narod in ako upoštevamo in povsem objektivno presojamo vse zakonske odredbe, se bomo z lahkoto otresli vsakega pritiska. —ž.

Kriza Udruženja

Ampak ne sedaj, temveč je bila in to dvakrat v kratkem razdobju. Reči kriza Udruženja je zelo težka beseda, vendar nisem mogel dobiti primernejšega izraza nego je ta, in mislim, da odgovarja faktičnemu stanju. Kajti kako bi se moglo sicer imenovati stanje našega Udruženja, ko se v njem abstinirajo gotovi deli — gotovi kraji.

Prva kriza je bila takoj po glavni skupščini 1930. leta, ko so se abstinirale tri sekcije, ne morda radi osebnosti tedanjih članov izvršnega odbora in njihovega dela, nego so stali na načelnem stališču, da sploh ni potrebno voliti novega izvršnega odbora, dokler se ne odobrijo nova pravila. Situacija se je tedaj poslabšala še bolj s tem, ker so vsi člani tedanjega izvršnega odbora, ki so bili aktivni učitelji morali podati ostavke. Izjemo je tvoril edino pok. Ljuba Pavlović. In tedaj so ostali v odboru Udruženja edino trije upokojenci (Milan V. Popović, pok. Milorad Vujanac in podpisani), ki so vodili Udruženje. Mi smo tedaj smatrali, da imamo zaupanje svojih tovarišev, ker se niti eno učiteljsko društvo ni izjavilo proti nam. Smatrali smo, da v najkritičnejših trenutkih ne samo, da ni treba, nego da ne smemo izbegovati dolžnosti, ter moramo ostati, in smo tudi ostali in redno vršili posle Udruženja. Podvzeli smo vse korake, ki so bili v naši moči, da se čim prej vzpostavi normalno stanje v Udruženju z žrtvovanjem svojih osebnih interesov splošnim. Apelirali smo na sekcijske odbore, ki so se abstinirali. Predočili smo jim težke razmere v Udruženju, apelirali nanje, da pridejo in sodelujejo pri delu, izjavljajoč, da ako smo mi ovira skupnega dela, bomo takoj podali ostavke, ne samo na svoje položaje, nego tudi na članstvo v odboru samo, da se vrne v Udruženje sloga in mir. In ti tovariši so se odzvali našemu pozivu in pristopili k skupnemu delu. Priznati moram tudi ob tej priliki, dasi sem to pričakoval, ker sem vedel, da so tudi oni v neprijetnem položaju, da me je njihov prihod tako razveselil, da sem sam pri sebi rekel: »Prihajajo, tu so!« — In mi smo tedaj podali ostavke, ampak jih oni niso hoteli sprejeti in delali smo kot eden in niti eden se ni na kakem vprašanju oddvojil.

Preteklo leto po glavni skupščini so objavile štiri sekcije in skoro tudi peta, da ne bodo sodelovale pri delu glavnega odbora niti glavne skupščine pod gotovimi okoliščinami. Zopet kriza Udruženja. In zopet napori od vseh strani, da se jo odstrani. Zahvaljujoč uvidevnosti in požrtvovanju vseh je bila vendar odstranjena. Letošnja glavna skupščina je potekla redno in v složnem delu, rešavajoč vsa vprašanja soglasno. Pa tudi volitve novih članov izvršnega odbora je izvršena z aklamacijo in z redko soglasnostjo in navdušenjem. Sprejeta je bila značilna resolucija, izražena v eni sami besedi: **Sloga.** To pomenja, da je samo ona manjkala. A dosežena sloga se ne bo uporabljala za medsebojna trenja, nego v dobrobit učiteljske osebnosti, Udruženja in šole.

Iskreno pozdravljam doseženi sporazum in slogo ter želim, da se glavni odbor in sekcijski odbori, kakor tudi sreska društva ter posamezniki okoristijo s tem težkim izkustvom in nikoli več ne gredo po potih krize in razhoda, nego da se v miru in slogi posvetijo konstruktivnemu delu, ki bo gotovo koristilo posameznikom in Udruženju, ter dvignejo naš ugled v javnosti ter da se v naše vrste povrne staro tovarištvo in zaupanje. Naj se tekmuje, kritizira in oddvaja mišljenje, ampak to naj bo načelno brez žalitev in razlogov za razdvajanja in nesporazume.

Sedaj je dosežena taka sloga in sporazum in ustvarjena taka kombinacija glede izvolitev osebnosti za glavni odbor, da nam one dajejo garancijo, da se učiteljstvo v svojih nadah in pričakovanjih ne bo prevarilo in to tem bolj, ker sedaj ni zmagovalcev in premaganih, niti ni ustvarjen razlog za nova nezadovoljstva.

Nisem se spuščal niti v detajle, niti v vzroke omenjenih dveh kriz, nego sem to samo konstatiral in posebej poudaril z željo, da se vidi koliko nam je to škodovalo in da nam služi kot nauk, da se v bodočnosti kaj takega ne ponovi.

Tudi sam sem precej sodeloval v teh težkih dneh našega Udruženja. Smatram, da sem v času prve in druge krize naredil vse, da se ta reši čim prej in častno za vse. Ves svoj čas kot javni delavec sem prebil med učiteljstvom na raznih stopnjah ter v njem za njega deloval, kolikor sem znal in mogel. Za vse kar imam, imam njemu zahvaliti. Zopet kar imam v materialno-intelektualnem in moralnem pogledu, sem posvetil njemu in dal na razpolago. In po popolnoma doseženem uspehu in vzpostavitvi miru in sloge v Udruženju, kot sem v eni svojih prejšnjih izjav omenil, je moje aktivno sodelovanje v Udruženju dovršeno. Mislim, da sem se napram učiteljstvu oddolžil za pozornost, ki mi je bila posvečena. V najtežjih trenutkih sem bil z vami, kot mnogi drugi, in nisem se skrival in zaostajal. Sedaj se smem in je tudi prav, da se umaknem. Več me ne boste videli, da bi zastopal to ali ono stran in da glasujem za tega ali za onega. Ampak še nadalje bom ostal z vami in bom z vami do poslednjega diha. Delal sem in pri delu tudi grešil in morda koga tudi užalil, kakor so drugi mene. Ampak kdor ne dela, ne greši. Ljudje smo, zato oproščamo. Tudi jaz oproščam. Oproščam in oproščajte!

M. Rabrenović.

Objavili smo članek tov. M. Rabrenovića, svoječasnega predsednika JUU. iskrenega sodelavca v našem Udruženju, v dokaz, kako se vsi vrli možje iz naših vrst vesele zopetne sloge v naši organizaciji. Članek je objavila zadnja »Narodna Prosveta«. (Op. uredn.)

V osmo leto

Mladinska matica se je ustanovila pred osmimi leti z namenom, da dvigne mladinsko literaturo, da poceni mladinsko knjigo in da jo razširi do zadnje gorske vasi.

Ne moremo reči, da založbe prej niso izdajale mladinskih knjig, nekatera založništva so izdala tudi take knjige, ki so bile naravnost izredne umetnine. — Naj omenim samo Župančiča in Milčinskega! — vendar nobeno ni posvečalo pozornosti izključno mladinski literaturi. Tako se je dogajalo, da so bili biseri le bolj redko posejani. Na splošno so se izdajale knjige za mladino brez premišljenega načrta, brez sistema. In to je bil en povod, da so slovenski učitelji zasnovali ustanovo, ki naj bi izdajala knjige po premišljenem literarnem programu.

Še drugo zlo je grozilo v poslednjem času. Naša prevodna literatura, ki so ji dajali vsepovsod potuho, je tudi v mladinski literaturi bohotno vzcvetela in grozila je, da zaduši našo originalno produkcijo. Naši mladinski pesniki in pisatelji, ki niso mogli dobiti založnikov za svoje izvirne stvari, so segli po lažjem zaslužku in so se vrgli na prevode. Mladinska matica se je postavila tudi proti temu in v vseh sedmih letih ni izdala več kot en sam prevod.

Mladinske knjige pri nas so bile po večini drage. Reven otrok je ni prejel zlepa, bile so zgolj privilegij bogatih. Mladinska matica pa je uvidela, da je prav naša revna mladina željna dobrega čtiva in začela je izdajati knjige po cenah kot jih slovenski knjižni trg ni bil vajen in jih tudi drugi narodi poznajo le v redkih primerih.

Le tako je bilo mogoče razširiti našo knjigo v vsako vas, v vsako šolo, da, skoro v vsako kočo.

Tako je M. M. izdala v 7 letih 5 letnikov »Našega roda« in 32 knjigi v skupni nakladi, ki presega 610.000 izvodov. Docela bomo razumeli to število le če pomislimo, da tehta vsa ta naklada nad 70.000 kg. Če bi položili knjigo na knjigo bi bil kup teh knjig visok nad 5 km. Knjiga poleg knjige v ravni črti pa bi dala razdaljo 85 km.

Pa ni dala M. M. samo kvantitativno mnogo v teh sedmih letih. Tudi kvalitativno nas ni razočarala. Niso vse knjige prvovrstne ali ničvredne plaže bi pri njej iskali zaman. In če so šli kritiki prva leta po večini brezbrižno mimo naše založbe, o naših publikacijah zdaj ne morejo več molčati. Za knjige M. M. so se začeli zanimati tudi Hrvati, Srbi in Čehi, ki so o njih prinesli daljše ali krajše, a po večini prav ugodne ocene. »Naš rod«, pa tudi naše redne in izredne publikacije so bile lepo sprejete na razstavi v Beogradu, v Brnu in v Ženevi in mnoge stvari iz naše mladinske revije in knjig so se že prevedle v tuje jezike. Ne gre vselej kakor bi hoteli. Včasih mora izdati M. M. tudi šibkejše delo. Vendar se obrača vse na boljše. S stalnimi razpisi nagrad in razmeroma dobrimi honorarji — saj je M. M. v teh letih izplačala pisateljem in slikarjem okoli četrt milijona — je ta naša mladinska založba zainteresirala že velik del naših pisateljev in slikarjev, da so se začeli baviti tudi z mladinsko literaturo. Okoli sto rokopisov, ki jih je dobil literarni odsek M. M. v teh zadnjih treh letih v pregled, so porok, da se našemu mladinskemu slovstvu obetajo boljši časi, ko ne bo igralo ulogo Pepelke in ji tudi naši kritiki posvetijo več pozornosti kot doslej.

Če hočemo biti odkriti, si moramo priznati, da naše literarne revije posvečajo delu M. M. še vedno premalo pozornosti. Menda se ne zavedajo docela, da se današnja srednješolska mladina odvrača od lepe knjige vse bolj izključno le k sportu in da bi ostale kmalu brez naročnikov, če bi jim prav M. M. — kot trdi v neki oceni Kosovel — ne vzgajala novega kadra bodočih bralcev. Kdor se z malega privadi na revije in knjige, jih več ne opusti. To vidimo že povsod. Naš mladi naraščaj ne trga več revij, ampak jih veže, ne razdaja več knjig, ampak jih zbira. Tako nastajajo prvi početki mladinskih bibliotek na deželi, v vsaki vasi, da, skoro v vsaki hiši. Uspeh vsega dela M. M. morda ni danes dovolj viden in se pokaže v pravi luči šele čez desetletja.

Vse dotlej pa bo slovenski učitelj v mestu in v zadnji gorski vasici tiho in s požrtvovalnostjo, ki je lastna le njemu, vršil svojo lepo misijo. Pri vsem svojem delu bo mislil tudi na Matico.

Od učiteljstva samo je odvisno, ali se dvigne ali pade letos število naročnikov, od učiteljstva je odvisno ali bo uspevala dalje ta naša ustanova ali bo hirala.

Poznamo naše učiteljstvo in zato smo brez strahu.

Samozavestno lahko stopa Mladinska matica v svoje osmo leto!

Kongres kmetijskih strokovnjakov

Na kongresu kmetijskih strokovnjakov, ki se je vršil v prvi polovici meseca septembra v Ljubljani so bili sprejeti važni sklepi v svrho povzdige kmetijskega gospodarstva. Navajamo le glavne:

Kongres ugotavlja nujno potrebo zvišanja proračuna ministrstva za kmetijstvo, da bo mogoče ustreči časovnim potrebam.

Za najštevilnejši stan našega naroda je **neobhodno potrebno ustanoviti kmetijske zbornice** v svrho pravilnega zastopanja kmetijstva v okviru splošnega narodnega gospodarstva. Ker imajo take zbornice stanovi, ki so manjšega pomena za narodno gospodarstvo kakor so kmetovalci, je nujno potrebno, da se čim prej sprejme zakon o kmetijskih zbornicah.

Ker je delo agronomov pri pospešavanju kmetijstva zelo otežkočeno zaradi pomanjkanja zadostne predhodne splošne izobrazbe za uspešno delo agronomov za tehnično kmetijsko izobrazbo kmetovalcev, je nujno potrebno, da se zakon **o narodnih šolah popolnoma izvede,** tudi v pogledu osemletnega pouka. Treba pa je intenzivirati prosvetno delo pri kmetovalcu tudi izven šole, posebno v prirejanju raznih tečajev in predavanj.

Agronomi žele največjega **sodelovanja z vsemi strokami,** ki delajo na dvigu splošnega prosvetnega nivoja kmetovalcev, zlasti **z učiteljstvom, duhovščino in zdravniki,** kakor tudi z vsemi tehničnimi strokami, čijih delo je usmerjeno za splošno povzdigo izobrazbe naših kmetovalcev. Da pa bo moglo dati sodelovanje posebno z učiteljstvom in duhovščino, katerih delo je v najožjem stiku z na-